

איחזור מידע חזותי באוספי תצלומים ישראלים – אפיון שאילתות חיפוש / ליבנה-בלום הדס

תקציר:

אוספי התצלומים הראשונים הידועים לנו הם מסוף המאה ה-18, אולם למעשה רק משנות ה-50 הושם הדגש המחקרי-מעשי על מפתוח, מיון וקטלוג של אוספים אלו. אף על פי כן, מאז ועד לימינו לא חלו שינויים מהפכניים במה שאמור בארגון מידע חזותי. בכל אוסף ואוסף התמודדו הספרנים בשאלה כיצד לארגנו כך שישקף את הנושאים בהם הוא מחזיק מחד, ואת צרכי הלקוחות, מאידך. הפתרונות היו מגוונים מבחינת ריבויים אך פחות מבחינת היצירתיות שבהם. במרבית האוספים אומץ קו פעולה דומה הנבדל מאחרים בניואנסים מינורים בלבד שנבעו לא פעם מאילוצים טכניים ולאוו דווקא מאסטרטגיה מובנית סדורה.

בישראל המצב דומה. הארכיונים המוסדיים פועלים כל אחד באופן עצמאי לפתרון בעיית ארגון ואיחזור המידע החזותי, כאשר בתחום המחקר האקדמי שעניינו מידע חזותי, שימורו, ארגונו ודרכי אחזורו לא נעשה כמעט דבר.

המחקר הנוכחי בא לבחון את מונחי החיפוש כפי שהוגדרו על-ידי משתמשים באוספי תצלומים בארכיונים ישראלים. השאלה שהועלתה היתה האם קיים קשר בין מטרת השימוש, קרי הסיבה שלשמה נערך החיפוש, לבין השימוש במונחי החיפוש. לשם כך נבדקו מונחי החיפוש הבסיסיים בהם נעשה השימוש השכיח ביותר: מונחים כלליים לעומת מונחים ספציפיים, והאם נעשה שימוש במונחים משלימים כגון: זמן, מקום ותיאור פיזי.

ניסינו לברר האם קיים קשר בין שימוש במונחי החיפוש הבסיסיים (כלליים או ספציפיים), לבין השימוש במונחי החיפוש המשלימים: זמן ומקום, מתוך הנחה שייתכן וקיים קשר כזה, שאת טיבו קשה לצפות (לגבי תיאור פיזי לא ניתן היה לבדוק קשר כזה כיוון שמספר הנתונים שנאספו היה נמוך מכדי להסיק מסקנות הדירות בעלות מובהקות סטטיסטית). לבסוף, בדקנו האם קיים קשר בין מטרת השימוש לבין ניסוח מונחי החיפוש.

ההשערות שעמדו בבסיס המחקר גרסו כי יהיה הבדל בין השימוש במונחים כלליים לשימוש במונחים ספציפיים, כאשר באחרונים ייעשה שימוש רב יותר. כמו כן הנחנו כי עיקר השימוש יעשה במונחי החיפוש המשלימים, זמן ומקום, וכן שתהיה קיימת תלות חלקית בין השימוש במונחי חיפוש בסיסיים למונחי חיפוש משלימים. לבסוף שערנו כי מטרת השימוש תשפיע רק באופן חלקי על ניסוח מונחי החיפוש.

בכדי לענות על שאלות המחקר, נאספו 759 רשומות מארבעה אוספי תצלומים ישראלים, אשר קובצו לקטגוריות, ונותחו במבחנים הסטטיסטיים המתאימים.

הממצאים מראים בברור כי נעשה שימוש רב יותר במונחי חיפוש ספציפיים מאשר במונחי חיפוש כלליים וכי נעשה שימוש שכיח יותר ב"מקום" כמונח חיפוש משלים. כמו כן נמצא כי קיימת תלות בין השימוש במונח המשלים "מקום" לבין השימוש במונחי חיפוש ספציפיים באופן הבא: כאשר נעשה שימוש במונח חיפוש ספציפי אזי ישנה סבירות גבוהה יותר שיהיה שימוש במונח המשלים "מקום" וההפך, דהיינו, כאשר נעשה שימוש במונח חיפוש כללי אזי יש סבירות נמוכה יותר שיעשה שימוש במונח המשלים "מקום".

במבחן הבודק את הקשר בין מטרת השימוש לניסוח מונחי החיפוש נמצא כי קשר כזה אכן קיים. לדוגמא, כאשר החיפוש נערך לצורך "לימודים גבוהים" או "ספר", נעשה שימוש רב יותר מהממוצע במונחי החיפוש המשלימים (זמן, מקום, תיאור פיזי), ואילו כשהחיפוש נערך לצורך "לימודים בבית ספר" או "סרט", השימוש במונחי החיפוש המשלימים היה נמוך מן הממוצע.

המחקר הנוכחי מצביע על כך שקיים קשר בין מטרת השימוש לניסוח מונחי החיפוש. קשר זה הוכח באופן מובהק ביחס לשימוש במונחים המשלימים והוא

רומז על כך שלידיעות המחפש יש השפעה על יכולת הניסוח של שאילתת חיפוש מורכבת ומדויקת.

מס' מיון בספריה :
025.3 לבנ-בל.אח תשס"ב

מס' מערכת בספריה :
510908